

İşsizlik Artıyor Endişe de...

Herhangi bir arındırma işlemine tabi tutulmadan sunulan istatistiksel verilerin kullanılması bizi eksik değerlendirmeye yönlendirebilir. Çünkü bu tür istatistikler mevsimlere ve aylara özel etkileri içinde barındırabilmektedir

TÜİK'in her ayın ortasında açıkladığı *İşgücü İstatistikleri* uzmanlarda şaşkınlık uyandırmadı. Mayıs ayından itibaren yükselme sürecine giren işsizlik -*beklenildiği gibi*- Ağustos ayında da arttı. Bilindiği gibi üçer aylık hareketli ortalamalar yöntemiyle hesaplanan işgücü istatistikleri ortadaki ayın ismi ile adlandırılıyor. Buna göre Ağustos ayı istatistikleri Temmuz-Ağustos ve Eylül aylarının ortalamasını yansıtmaktadır.

Mevsim etkilerinden arındırılmamış rakamlar incelendiğinde son üç aydır çift haneli rakamlara yerleşmiş olan işsizlik oranının yüzde 11,3 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran işsizliğin 2015 Ocak'tan bu yana en yüksek düzeye çıktığı anlamına gelmektedir. İşsizlik geçen yılın aynı dönemine göre 1,2 puan, bir önceki

İşsiz sayısı ise geçen yıla göre 435 bin kişi artarak 3 milyon 493 bin kişiye ulaşmış oldu. TÜİK'e göre tarım dışı işsizlik oranı geçen yıla göre 1,3 puan artarak yüzde 13,7'ye, genç nüfusta işsizlik oranı ise 1,6 puan artarak yüzde 19,9'a yükselmiştir.

aya göre ise 0,6 puan artış kaydetti. İşsiz sayısı ise geçen yıla göre 435 bin kişi artarak 3 milyon 493 bin kişiye ulaşmış oldu. TÜİK'e göre tarım dışı işsizlik oranı geçen yıla göre 1,3 puan artarak yüzde 13,7'ye, genç nüfusta işsizlik oranı ise 1,6 puan artarak yüzde 19,9'a yükselmiştir.

Herhangi bir arındırma işlemine tabi tutulmadan sunulan istatistiksel verilerin kullanılması bizi eksik değerlendirmeye yönlendirebilir. Çünkü bu tür istatistikler mevsimlere ve aylara özel etkileri içinde barındırabilmektedir. Bu nedenle, konuya ilişkin analizi derinleştirmeden mevsim etkisinden arındırılmış temel göstergelere bakmak yerinde olur.

Tablodan görüleceği gibi Ağustos ayı için mevsim etkisinden arındırılmış rakamlar aslında işlenmemiş rakamlara nazaran -*bazı dönemlerde gözlemlendiği kadar*- major bir farklılık yaratmamaktadır. Yine de istatistik-

Prof. Dr. Mustafa Kemal Biçerli
Anadolu Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

sel anlamda daha '*güvenilir*' olarak kabul edildiği için analizin selameti açısından bu rakamları dikkate almak daha doğru olacaktır.

Mevsim etkisinden arındırılmış rakamlara göre işsizlik oranı yüzde 11,4, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 13,5 ve genç nüfusta işsizlik oranı yüzde 19,8'dir. İşsizlik oranının 2015 yılı başından bu yana gelişimini gösteren aşağıdaki grafik de Ağustos ayı için arındırılmış/arındırılmamış verilerin birbirine çok yakın olduğu gerçeğini vurgulamaktadır.

Mevsim etkilerinden arındırılmış temel işgücü göstergeleri, Ağustos 2015 – 2016

	İşgücü	Değişim oranı (%)	İstihdam	Değişim oranı (%)	İşsiz	Değişim oranı (%)	İşgücüne katılma oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	Genç nüfusta işsizlik oranı (%)
	(Bin)	(%)	(Bin)	(%)	(Bin)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
2015 Ağustos	29 767	-0,1	26 713	0,0	3 054	-0,1	51,3	46,1	10,3	12,3	18,3
Eylül	29 956	0,6	26 893	0,7	3 064	0,3	51,6	46,3	10,2	12,2	18,2
Ekim	29 986	0,1	26 861	-0,1	3 125	2,0	51,6	46,2	10,4	12,4	18,7
Kasım	30 022	0,1	26 928	0,2	3 094	-1,0	51,6	46,3	10,3	12,3	18,4
Aralık	30 079	0,2	26 993	0,2	3 086	-0,3	51,6	46,3	10,3	12,3	18,2
2016 Ocak	30 138	0,2	27 083	0,3	3 056	-1,0	51,6	46,4	10,1	12,1	18,1
Şubat	30 136	0,0	27 106	0,1	3 030	-0,9	51,6	46,4	10,1	12,0	17,8
Mart	30 248	0,4	27 259	0,6	2 989	-1,4	51,7	46,6	9,9	11,8	17,3
Nisan	30 373	0,4	27 356	0,4	3 018	1,0	51,9	46,7	9,9	11,8	17,6
Mayıs	30 501	0,4	27 337	-0,1	3 164	4,8	52,0	46,6	10,4	12,3	19,1
Haziran	30 356	-0,5	27 021	-1,2	3 335	5,4	51,7	46,0	11,0	13,0	20,4
Temmuz	30 456	0,3	27 047	0,1	3 409	2,2	51,8	46,0	11,2	13,3	20,1
Ağustos	30 556	0,3	27 081	0,1	3 475	1,9	51,9	46,0	11,4	13,5	19,8

(1) Değişim oranı bir önceki döneme göre hesaplanmıştır.

İşsizlik oranlarının artması bizi neden endişelendirmelidir?

Çünkü işsizlik oranı bir sıkıntı göstergesidir. İşsizlik oranının yükselmesi sadece ekonomide işlerin yolunda gitmediğini göstermez; aynı zamanda bireyin ve toplumun önemli maliyetler üstlendiği anlamına da gelir. Bu maliyetleri gelir kaybı, beceri düzeylerinin aşınması, en değerli üretim faktörü olan insanın atıl tutularak potansiyel üretimin gerisine düşmek, psikolojik ve toplumsal rahatsızlıklar (intiharlar, boşanmalar, suç oranlarının artması, yoksulluk) olarak sıralamak mümkündür.

Bu açıdan bakıldığında bizi en çok endişelendiren husus genç nüfusun işsizlik oranının yüzde 20'ler düzeyine yükselmesidir. Bu, daha yalın bir ifadeyle, 15-24 yaş grubunda çalışmak isteyen her beş kişiden birinin işsiz kalması anlamına geliyor. Ölçülen sıcaklık/hissedilen sıcaklık ilişkisinde olduğu gibi özellikle gençler söz konusu olduğunda işsizliğin yukarıda sıralanan sakıncaları daha önemli bir hale gelmektedir.

Türkiye genç nüfus oranı yüksek ve nüfusu artan bir ülkedir. Tablo işsizlik oranlarındaki artışın kısmen işgücünün büyümesinden kaynaklandığını göstermektedir. Nitekim geçen yılın aynı dönemine göre işgücü 789 bin kişi artarken bunun 368 bini istihdam edilmiş, 421 bin kişi ise işsizler ordusuna katılmıştır. Bu basit hesaplama bizi şu sonuca götürmektedir: ülkemizde ekonominin hiç yeni iş yaratmadığını düşünmek haksızlık

olur. Ancak piyasaların işgücüne katılanları emebilecek ölçüde açık iş üretmediği de bir gerçektir.

Büyüyoruz ama bu yeterli midir?

Ekonomimizin iş yaratabilmesi büyüdüğünün alametidir. Türkiye ekonomisinin *-ulusal ve uluslararası düzeydeki her türlü olumsuzluğa rağmen-* 26 çeyrektir büyüme trendini devam ettirebilmesini küçümsemek gerekir.

Fıkırayı belki bilirsiniz; aradığı adrese ulaşma telaşında olan bir adam elindeki adres kağıdını yolda gördüğü bir semt esnafına göstererek 'kardeş bu adrese ne kadar zamanda giderim?' diye sorar. Ancak sorduğu kişinin cevap vermemesine sinirlenen adam homurdanarak yürüşüne devam eder. Yaklaşık 100 metre ilerledikten sonra soru sorduğu kişi seslenir: 'Arkadaşım! 20 dakikada varırsın oraya'. Adresi soran 'pekala, demin neden cevap vermedin?' diye sorduğunda esnafın cevabı manidardır: 'Önce yürüyüşünü görmem lazımdı. Bu yürüyüşle 20 dakikada gidersin'.

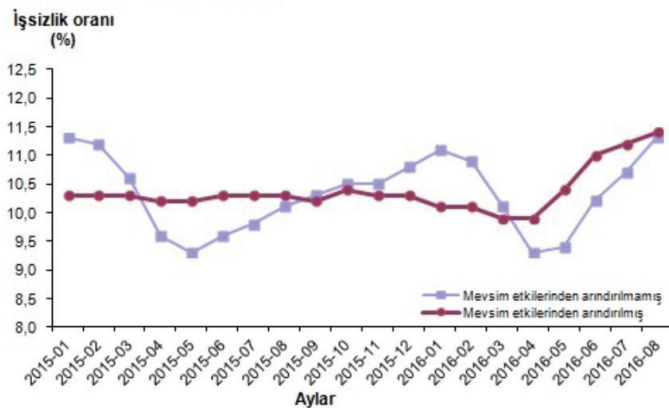
Gerçekçi olmamız gerekir; Türkiye. evet büyüyor, ama bu büyüme hızıyla işsizliği düşürmek mümkün değildir. Önümüzdeki üç yıla yol gösterecek Orta Vadeli Plan Türkiye Ekonomisinin bu yıl yüzde 3,2, gelecek yıl ise yüzde 4,4 büyüyeceğinin tahmin edildiğini göstermektedir. IMF'nin Dünya Ekonomik Görünümü Rapo-

runda ise bu oranlar biraz daha düşük olarak sırasıyla yüzde 3,3 ve 3,0 olarak tahmin edilmektedir. Dünya-daki küresel daralma ve ekonomik/siyasal istikrarsızlıklar göz önüne alındığında hâlâ büyüme sürecini devam ettiriyor olmamızın 'önemli bir başarı' olduğunu tekrar belirtmemiz gerekir. Özellikle piyasaların son yıllarda maruz kaldığı siyasal ve ekonomik olumsuzluklar (gezi olayları, artan bölücü terör, Rusya ile yaşanan uçak krizinin turizm ve tarıma verdiği zararlar, asgari ücretin yükseltilmesinin istihdam üzerindeki etkisi, darbe kalkışması ve güneydeki komşu ülkelerden kitlesel göçler vb.) işsizlik oranlarının artış trendine girmesine sebep olmuştur.

Bizi en çok endişelendiren husus genç nüfusun işsizlik oranının yüzde 20'ler düzeyine yükselmesidir. Yani çalışmak isteyen her beş kişiden birinin işsiz kalması anlamına geliyor

Tarih tekerrürden ibarettir derler; son yaşadığımız sıkıntılar Keçeci-zade Fuat Paşa'nın III. Napolyon'a söylediği sözün haklılığını bir kere daha doğrulamaktadır. 'Devletinizin ne kadar zayıfladığını bütün dünya biliyor' diyen Napolyon'a Fuat Paşa o çok bilinen cevabı vermiştir: 'Üç yüz senedir siz dışarıdan, biz içeriden Osmanlı'yı bir türlü yıkamadık. Dünya'da bu kadar saldırı karşısında direnebilen başka bir ülke var mıdır?'. Bu saldırılar çok şükür ülkemizi yıkamadı ama şurası gerçektir ki hızımızı önemli ölçüde kesti. Ülkemizin işsizliği azaltabilmesi için 2010-2011 yıllarında yakaladığı yüksek büyüme dönemlerine yakın bir konjoktürü tekrarlaması gerekiyor. Çünkü

İşsizlik oranı, Ağustos 2016

gerek aktif istihdam politikaları gerekse iş ve meslek danışmanlığı işgücünün piyasa ihtiyaçlarına göre eğitilmesi ve açık işlerle eşleştirilmesi bakımından faydalı araçlar olmakla birlikte, bu tür politikalar -ancak ekonomi yeterince açık iş yaratıyorsa- işsizliği azaltılmasında etkilidir. Aksi takdirde etkileri işsizleri iş arama kuyruğunda daha ön sıralara taşımakla sınırlı kalacaktır. O bakımdan ekonominin büyümesi ve büyümenin de 'istihdam dostu' olması işsizlik sorununun çözümünde anahtar role sahiptir. Ancak ekonominin mevcut şartlar altında işsizliğin aşağıya çekilmesini sağlayacak biçimde yüzde 6 civarında büyümesi mümkün gözükmediği için, işsizliğin önümüzdeki dönemde de temel so-

runlarımızın başında yer alacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

İstatistikler başka ne söylüyor?

Son işgücü istatistikleri tamamıyla karamsar rakamları içermiyor elbette. 'Ekonomik faaliyet oranı' olarak da bilinen işgücüne katılma oranının geçen yıla göre 0,7 puanlık artışla 57,7'ye yükselmesi ve bir zamanlar yüzde 50'ler düzeyinde olan kayıt dışı çalışanların oranının 0,5 puan azalmayla yüzde 34,6'a gerilemesi ve ücretli veya yevmiyeli çalışanların sayısının artması sevindirici sonuçlar olmuştur.

Sektörel açıdan bakıldığında Tarım sektöründe çalışan sayısı 257 bin kişi azalırken, sanayi sektöründe istihdam 28 bin kişi azalmış, buna karşılık istihdam inşaat sektöründe 8 bin, hizmetler sektöründe ise 600 bin kişi artmıştır. Büyümenin lokomotif sayılan sanayi sektöründeki gerileme işgücü piyasasının mevcut durumunu özetlemektedir. Son verilere göre İstihdam edilenlerin yüzde 21'i tarım, yüzde 19'u sanayi, yüzde 7,4'ü inşaat, yüzde 52,6'sı ise hizmetler sektöründe yer almıştır.

Yapısal bir soruna dikkat! İş beğenmemek...

Muhibbi mahlasıyla yazan Kanuni Sultan Süleyman'ın şu beyti çok bilinir: *Kimi ar'ar dedi kadd-i dildâra kimi elif/ Cümlelerin mak-*

sûdı bir ammâ rivâyet muhtelif (Yârin muhteşem endâmını görünce bazıları ardıc ağacına benzetti, bazıları da elif harfine. Aynı şeyi söylemek istiyorlar tabii ama üslupları farklı). Rivayetin muhtelif olması işgücü piyasalarına ait veriler için de geçerlidir. Kimileri TÜİK'in açıkladığı verilerden tatmin olurken bazıları işsizlik rakamlarının aslında gerçeği tam yansıtmadığını, gücünmüş işçiler ve eksik istihdam da dahil edildiğinde sorunun resmi olarak açıklanandan daha büyük olduğunu savunmaktadır.

Kolay biteceğe benzemeyen bu üslup tartışmasını bir kenara bırakarak emek piyasaları ile ilgili daha ciddi bir sorunu vurgulamakta yarar vardır. Türkiye'de yadsınamayacak bir işsizlik problem olmakla beraber aynı zamanda önemli ölçüde iş beğenmeme gerçeği de söz konusudur. Aynı anda hem açık işlerin hem de işsizlerin olması yapısal işsizliğin tipik göstermesi olmakla birlikte burada biraz da 'gönüllü işsizlik' benzeri bir durum vardır. Basında Sanayi Odası Başkanlarının sık sık 'sanayi sektöründe çalışacak işçi bulamıyoruz' şeklindeki demeçleri, İŞKUR'un bu sektöre yönelik açık iş duyurularına yeterli başvurunun olmaması, sanayiye yönelik mesleki eğitim kurslarının -verilen cep harçlığı ve sigorta imkanına rağmen- bir türlü beklenen ilgiyi görmemesi -genelleme yapmayalım ama- bir grup işçinin 3T (toz-ter-talaş) içeren işler yerine hizmetler sektöründe daha rahat işlerde çalışmayı veya işsiz kalmayı tercih ettikleri intibaini doğrulamaktadır. Bu durumun sanayide ücretlerin ve çalışma koşullarının tatmin edici olmamasından kaynaklanabileceği gibi, artan sosyal yardımların bir tür 'tembellik kültürü' yaratmasından veya ülkemizde hâlâ aile içi dayanışmanın kuvvetli olmasından da kaynaklandığı düşünülebilir. Gündelik işgücü piyasası verilerini analiz etmenin ötesinde bu konuda araştırmalar yapılması ve politikalar üretilmesini önemli görmekteyiz.

Türkiye'de yadsınamayacak bir işsizlik problem olmakla beraber aynı zamanda önemli ölçüde iş beğenmeme gerçeği de söz konusudur. Bu konuda araştırmalar yapılması ve politikalar üretilmesini önemli görmekteyiz